

Tasca 4.- LA INDÚSTRIA A LES ILLES BALEARS EN L'ACTUALITAT

Les dues activitats industrials més importants del sector secundari a les Illes Balears són la construcció i la producció energètica. Altres activitats industrials que hi ha són l'alimentació, la metal·lúrgia, la bijuteria, la indústria tèxtil, el calçat, i les arts gràfiques.

El sector secundari representa un 24,8% de la població activa i un 24,9% del valor econòmic total. Es pot considerar que una quarta part de la població ocupada fa feina al sector secundari.

LA INDÚSTRIA ABANS DEL TURISME

Abans del boom turístic dels anys seixanta del segle XX hi havia a les Illes Balears una activitat industrial molt diversificada. Es tractava de petits i mitjans tallers, amb un important component artesanal, que s'havien anat creant poc a poc des del segle XIX. A les Illes Balears no hi va haver revolució industrial. La industrialització va ser un procés lent i continuat.

A quasi tots els pobles de les Illes Balears hi havia els tallers artesanals, de caràcter familiar: forns de coure pa i pastisseria, tallers de fusteria, ferreries, picapedrers, mecànics, etc. La seva producció anava dirigida sobretot a cobrir la demanda del mercat local i dels pobles de la comarca, i eventualment duien el gènere a vendre a Ciutat.

Hi havia també algunes fàbriques d'una certa importància, i algunes comarques s'havien especialitzat en determinats productes. La seva producció anava dirigida al mercat insular i a l'exportació. Als ports de Barcelona o de València i fins i tot de l'estranger, com França, Cuba i Puerto Rico arribaven els productes mallorquins, com sabates, bijuteria, teixits i aiguardent.

El sector secundari es concentrava sobretot a Ciutat. Altres centres industrials importants eren Inca i Manacor.

LA INDÚSTRIA EN L'ACTUALITAT

En l'actualitat el sector secundari balear s'ha hagut d'adaptar a tres realitats:

a.- Influència del turisme. La demanda del sector terciari ha potenciat alguns sectors, com la construcció.

b.- La globalització econòmica que fa que a les Illes Balears entrin cada vegada més productes fabricats als centres mundials de Taiwan, Corea del Sud, Singapur....

c.- La deslocalització industrial. Les empreses més grans de les Illes Balears, com passa a tots els països europeus, estan optant per desmantellar les seves fàbriques i anar a produir als estats en vies de desenvolupament, com Xina, on troben mà d'obra més barata i col.laboració dels governs d'aquells estats.

PRINCIPALS ACTIVITATS TRADICIONALS DEL SECTOR SECUNDARI A LES ILLES BALEARS

1.- LA MINERIA I LES ACTIVITATS EXTRACTIVES

Les Illes Balears tenen un subsòl pobre en minerals, i la seva extracció no ha estat mai gaire rendible. Tot i així, tradicionalment la **mineria de plom** ha tingut una certa importància en temps passats, sobretot a Bunyola, a les mines de Son Creus.

Actualment, l'escassa producció minera que hi ha va dirigida a les dues activitats més importants del sector secundari: la construcció i la producció d'energia elèctrica.

LES PEDRERES

El **marès** és una pedra sedimentària d'origen marí format a l'era terciària (el més dur i de millor qualitat) i quaternària. Les pedreres de marès de més qualitat es localitzen als termes municipals de Lluçmajor, Campos, ses Salines, Santanyí, Petra i Muro.

Abans l'extracció de marès es feia bàsicament a mà. La mecanització del sector ha fet que s'abandonassin les pedreres menys rendibles.

També és important l'**extracció d'arena** per fer formigó, de les platges de s'Arenal, Santanyí i Santa Margalida, tot i que avui està prohibida, ja que destruïa els ecosistemes dunars i les platges.

Altres materials calcaris triàsics són transformats, com les graves i el **ciment**. Destaca la fàbrica de ciment Portland de Lloseta.

Altres minerals que s'han extret de la terra són el **guix i la calç**, abans molt importants per a emblanquinar les cases i com a desinfectant. Les principals pedreres eren a Calvià i Estellencs.

També és important l'extracció d'**argiles** per les teuleres i gerrereries. Destaca la zona de Pòrtol – sa Cabaneta per argila roja i la zona de Vilafranca, per argila blanca.

Cal destacar el negatiu impacte paisatgístic de totes aquestes activitats, sobretot de caràcter visual, ja que la majoria d'aquestes extraccions es realitzen a cel obert.

ELS LIGNITS.

Les bosses de **carbó de lignit** es localitzen al Raiguer, als municipis d'Alaró i Lloseta. Es varen formar a zones que a l'era terciària eren cobertes per llacunes de poca fondària.

Es tracta d'un carbó d'escassa qualitat energètica. La seva extracció va tenir una certa importància als inicis de la revolució industrial per a la producció d'energia de vapor pel ferrocarril i els vaixells. També durant la Guerra Civil espanyola i les dues guerres mundials, el carbó de Mallorca va ser molt important per proveir el mercat local.

A partir dels anys vuitanta es va utilitzar el carbó de Mallorca per la producció d'energia elèctrica. De les 117.000 Tm. produïdes l'any 1989, se'n varen destinar 78.000 Tm. a la central elèctrica del Murterar, com a complement del carbó que s'importa de Sud-àfrica.

A l'any 1989 es varen tancar les darreres mines de carbó d'Alaró.

LES SALINES

El clima de les Illes i la gran extensió de costa baixa ha afavorit el desenvolupament de la producció de sal. L'explotació més important es troba a **ses Salines d'Eivissa**, amb una producció de 70.000 Tm/any. A Formentera destaca la sal de **s'Estany Pudent**. A Mallorca les salineres més importants són les de la Vall i les Salines de Llevant, **al Salobrar de Campos**.

L'explotació de les salines de les Illes Balears es remunta al temps dels fenicis, entorn el s. X aC. La sal va ser durant tota la història, i fins la indústria frigorífica un element imprescindible per la conservació d'aliments. Actualment, la producció es destina al mercat local i a l'exportació.

2.- LA CONSTRUCCIÓ I ELS SEUS DERIVATS

En una primera etapa del "boom turístic", la construcció va experimentar un fort creixement per la construcció de hotels i per la demanda d'habitatges, pels immigrants peninsulars que venien per treballar en el turisme.

En una segona etapa, es va intensificar la demanda de residències secundàries a les zones costaneres i a les rurals (xalets, cases de camp, etc).

Finalment, la forta inversió pública (autopistes, Pla de carreteres, infraestructures com escoles i hospitals...) ha augmentat encara més el pes de la construcció dins el sector secundari. Aquestes grans obres les han dutes a terme sobretot grans empreses vingudes de fora de les Illes Balears.

Actualment la construcció és el sector que rep més les conseqüències de la crisi econòmica, en aturar-se el creixement de la demanda immobiliària.

3.- LA PELL, CALÇAT I CONFECCIÓ

La indústria del calçat és la de més tradició a les Illes. Tradicionalment es produïa en petits tallers artesanals, a la comarca d'Inca (Alaró, Binissalem i Lloseta), Lluçmajor i Menorca (Ciutadella, Maó, Ferreries i Alaior)

A començaments del segle XX es va mecanitzar la producció, donant lloc a una concentració de les petites empreses artesanals. Destaca l'empresa Fluxà d'Inca. Aleshores la sabata es va començar a exportar als mercats europeus i dels Estats Units.

En la indústria de la sabata és molt important el treball domèstic, que feien les dones a casa, sense sou fix, a tant per parell de sabates. Això era molt important per les economies familiars, que podien guanyar un petit excedent i suposava un important estalvi per les empreses, que no havien de pagar la seguretat social ni els impostos.

La indústria tèxtil ha tingut un cert desenvolupament a diferents municipis: Sóller, Esporles, Pollença. Avui en dia destaca pel seu producte artesanal, sobretot en "*roba de llengos*", a Santa Maria del Camí i Pollença.

4.- ALIMENTACIÓ I BEGUDES

La producció es dirigeix fonamentalment al consum intern, i presenta una forta demanda estacional per causa del turisme. Una part important s'orienta també al mercat espanyol: embotits de carn de porc i formatges.

En la indústria del **formatge** destaca Menorca (*El Caserío, Coinga*). A Mallorca, Agama, destinada a la **producció de llet**. Les fàbriques de begudes i refrescs, sobretot als voltants de Palma. D'altres productes són les **galletes** d'Inca i les **conserves** (tàperes de Llubí) També la indústria de **producció del vi i aiguardent** a Felanitx i al Raiguer (Binissalem, Santa Maria, Consell, Santa Eugènia...)

5.- BIJUTERIA

La **bijuteria** ocupa el segon lloc dels productes exportats per les Illes Balears als mercats europeus (58%), Estats Units i Japó (27%)

A **Menorca** es fabriquen **borses de malla de plata** des del segle passat. El 1990 representava el 80% de la producció total de l'Estat espanyol en aquest sector. A Mallorca destaca la indústria de **perles artificials** de Manacor.

DIFICULTATS DEL SECTOR SECUNDARI A LES ILLES BALEARS

La indústria balear és basa sobretot en petites empreses. Més del 80% dels establiments industrials tenen menys de cinc treballadors. Les grans indústries són gairebé inexistents. L'any 1985, sols cinc empreses tenien més de dos-cents cinquanta treballadors i només una en tenia més de cinc-cents.

L'altre inconvenient de la indústria il·lenca és la **insularitat**. La importació de matèries primes fa que els productes s'encareixin molt. També l'exportació té el mateix problema del transport.

FACTORS DE LOCALITZACIÓ INDUSTRIAL

Els factors que determinen el lloc on es situen les indústries són els següents:

a.- Existència d'una tradició artesanal. Té importància sobretot en el cas d'indústries que necessiten mà d'obra qualificada, com el calçat a Inca, Lluçmajor o Palma i els mobles a Manacor o la bijuteria a Menorca.

b.- Existència de vies de comunicació. Tot i que les distàncies no són molt grans a les Illes, la facilitat de comunicació és un factor important: l'existència d'autopistes o carreteres de primer ordre, la facilitat de comunicació amb el port o aeroport....

Antigament la línia de ferrocarril va ser un factor important per la formació d'una indústria semiartesanal, sobretot a la línia Palma-Inca.

c.- Factors diversos, com és el cas de les centrals termoelèctriques que necessiten grans quantitats d'aigua per refrigerar les turbines, fan que aquestes es localitzin a zones costaneres. També les pedreres i mines, com el marès, necessàriament s'han d'ubicar on hi ha els dipòsits.

e.- Les polítiques de foment de la industrialització dutes a terme pel Govern de les Illes Balears i els ajuntaments han fet que sorgeixin molts polígons industrials repartits arreu de la geografia balear.

ELS POLÍGONS INDUSTRIALS

Els polígons industrials són àrees dotades d'infraestructures i serveis bàsics (carrers asfaltats i amples, aigua, electricitat, clavegueram...) i bones comunicacions, que faciliten la concentració industrial. Els polígons industrials són creats pels ajuntaments i sovint ofereixen incentius perquè s'hi ubiquin les empreses: menor cost del sòl, impostos baixos... i donin feina a la població del lloc.

L'any 1967 es varen crear a Palma els polígons de Son Castelló, i més tard el polígon de Llevant i el de Can Valero . Altres polígons industrials que s'han anat creant són els de Marratxí, Manacor, Maó, Ciutadella, Inca, Consell, Binissalem, Santa Maria... Actualment molts de municipis tenen un polígon industrial.

En realitat, a les Illes Balears la producció és molt escassa. Tots els polígons han acollit més establiments ocupats com a magatzem de redistribució de productes importants o empreses de serveis que indústries de producció.